

FELSEFE DÜNYASI

2019/ YAZ/ SUMMER Sayı/Issue: 69

FELSEFE / DÜŞÜNCE DERGİSİ

Yerel, Süreli ve hakemli bir Dergidir.

ISSN 1301-0875

Türk Felsefe Derneği mensubu tüm Öğretim üyeleri (Prof. Dr., Doç. Dr., Dr. Öğr. Üyesi) *Felsefe Dünyası*'nın Danışma Kurulu/ Hakem Heyetinin doğal üyesidir.

Sahibi/Publisher

Türk Felsefe Derneği Adına Başkan Prof. Dr. Murtaza KORLAELÇİ

Editör/Editor

Prof. Dr. Celal TÜRER

Yazı Kurulu/Editorial Board

Prof. Dr. Murtaza KORLAELÇİ (Ankara Üniv.)

Prof. Dr. Celal TÜRER (Ankara Üniv.)

Prof. Dr. M. Kazım ARICAN (Yıldırım Beyazıt. Üniv.)

Prof. Dr. Gürbüz DENİZ (Ankara Üniv.)

Prof. Dr. Mustafa ÇEVİK (Ankara Sosyal Bilimler Üniv.)

Doç. Dr. Necmettin Pehlivan (Ankara Üniv.)

Dr. Öğr. Üyesi M. Enes KALA (Yıldırım Beyazıt Üniv.)

Felsefe Dünyası yılda iki sayı olmak üzere Temmuz ve Aralık aylarında yayımlanır. 2004 yılından itibaren Philosopher's Index ve Tubitak/Ulakbim tarafından dizinlenmektedir

Felsefe Dünyası is a refereed journal and is Published Biannually. It is indexed by Philosopher's Index and Tubitak/Ulakbim since 2004

Adres/Adress

Necatibey Caddesi No: 8/122 Kızılay-Çankaya / ANKARA PK 21 Yenişehir/Ankara

Tel & Fax : 0312 231 54 40

www.tufed.org.tr

Fiyatı/Price: 50 TL (KDV Dahil)

Banka Hesap No / Account No:

Vakıf Bank Kızılay Şubesi | IBAN : TR82 0001 5001 5800 7288 3364 51

Dizgi / Design: Emre Turku

Kapak Tasarımı / Cover: Mesut Koçak

Baskı / Printed: Tarcan Matbaası

İvedik Cad. Mercan 2 Plaza, No: 417, Yenimahalle / ANKARA

Tel: 0 312 384 34 35-36 (Pbx) Fax: 0 312 384 34 37

Basım Tarihi : Temmuz 2019, 600 Adet

NECATİ ÖNER MANTIKTA HANGİ ÇİZGİNİN DEVAMINDA YER ALIR?

Felsefe Dünyası Dergisi, Sayı: 69, Yaz 2019, ss. 161-168.

Hakemleme: 21.04.2019 | Kabul: 20.05.2019

Aytekin ÖZEL*

Giriş

Evvelce İslam Dünyasındaki mantıkta etkili olan iki gelenekten biri Fârâbî (870-950) diğeri de İbn Sînâ (980-1037) çizgisidir. Osmanlı'da Avrupalı mantıkla karşılaşma sürecinde fikri bir hesaplaşma içerisine giren ilk ve son isim ise Ali Sedat'tır (1857-1900). Türkiye Cumhuriyeti döneminde Sedat'ın bu süreçteki tutumu, etkisini devam ettirmiştir. Bu çalışma Necati Öner'in (1926-2019) eserlerinden yola çıkarak onun hem İbn Sînâ hem de Ali Sedat çizgisinde yer aldığı ortaya koymayı amaçlar. Ama bundan önce 1970-2000 arasında Türkiye'de yapılan mantık çalışmalarındaki Öner hocanın konumunu tespit etmek uygun olacaktır.

Türkiye'deki Mantık Çalışmalarında Necati Öner'in Yeri

1970-2000 yılları arasındaki (2000 dâhil) Türkiye'deki mantık çalışmalarını iki ana çizgi içerisinde ele alabiliriz:

Necati Öner Geleneği: Bu gelenek, daha çok İslâm Dünyasındaki geleneksel mantık konuları üzerinde yoğunlaşan, zaman zaman o konular paralelinde gelişen Batı'daki mantıkçıların görüşlerine de yer vererek, mantık, mantık tarihi ve mantık felsefesi çalışması yürütenlerden oluşur. Bu gelenek içerisinde 2000 yılına kadar doktora tezi mantık konusu olanlarını sayabiliriz: Abdülkuddüs Bingöl, Naci Bolay (ö. 2001), M. Tahir Yaren, İbrahim Emiroğlu, Ahmet Kayacık, İsmail Köz.¹

* Uludağ Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Mantık A. B. D., Doç. Dr.

1 Aytekin Özel, "Nasîruddîn Tûsî'de Önermeler Mantığı, Harun Kuşlu", (kitap değerlendirmesi), *Nazarîyat*, 2018 (Ekim), c.: 4, s.: 3, ss. 185-189.

Teo Grünberg Geleneği: Bu gelenek Grünberg'in arkadaşları ve öğrencilerinden oluşur. Onlar, sembolik mantık, sembolik mantık felsefesi çalışmaları yapmışlardır. Grünberg çizgisinde dersler vermekte veya vermişlerdir: Grünberg çizgisi için şu isimleri örnek olarak verebiliriz: Hüseyin Batuhan, Cemal Yıldırım, Suvar Kösearif, Adnan Onart, Ahmet İnam, Erdinç Sayan, Samet Bağçe, David Grünberg, Zekiye Kutlusoy, İskender Taşdelen (doktorası 2005).²

Bu ikisinin dışında 1980-2000 yılları arasında, bu geleneklerden bağımsız, doğrudan mantık ya da onunla ilişkili olarak düşünebileceğimiz çerçevede çalışma yapanlar olmuştur: Bu çerçevede Ahmet İnam –İnam, Grünberg çizgisinde olmakla birlikte 1980 yılında tamamladığı “Edmund Husserl’de Mantığın Yeri” adlı doktora tezi onun çizgisinin dışındadır-, Şafak Ural, Doğan Özlem, Dursun Murat Çüçen (ö. 1997), Abdülkadir Çüçen, Ali Karatay, Kutsi Kahveci, Hasan Bülent Gözkan, Ahmet Ayhan Çitil’in adlarını sayabiliriz.³

Genel bir değerlendirme yapacak olursak: “Türkiye’de mantık çalışmalarını geleneğe bağlı mantık çalışmaları ve modern mantık araştırmaları şeklinde iki ana grupta toplayabiliriz.” Modern mantığın yeni mantık olarak görülmesini anlayabiliyoruz. Ama ilginç olan şey, “geleneğe bağlı mantık çalışmalarının yeni mantık cereyanları içerisinde ele alınabilir.” olmasıdır. “Çünkü Tanzimat’tan sonra, Batıda meydana gelen modern mantık çalışmalarının Türk fikir hayatında görülmesine paralel olarak geleneksel mantık da yeni bir uyanış dönemine girmiştir.”⁴ Dolayısıyla bu durum, özellikle Ahmet Cevdet Paşa’nın oğlu Ali Sedat, İzmirli İsmail Hakkı, Necati Öner ile birlikte, geleneksel ulemadan farklı bir tarzda mantık konularını ele almaya dönüşmüştür.⁵

Türkiye’de sembolik mantığın araçlarını kullanarak geleneksel mantık konularını yorumlama çalışmasına girişenler de olmuştur. Bu konudaki ilk çalışma Grünberg ile Bolay’ın birlikte sundukları bir tebliğle başlar. Tebliğin adı, “İbn Sînâ’daki Modalitelerin Modern Mantık Açısından İncelenmesi”dir.⁶ İkinci çalışmayı ise Dursun Murat Çüçen yapmıştır. 1991 yılında “Tasımsal Mantığın Dört Değerli Mantıkla Temellendirilmesi Üzerine Bir Deneme”⁷ adlı makalesini yayınlamıştır. Çüçen, Lukasiewicz’den hareketle denemesini yazmıştır. Bu çalışmaları izleyen başka çalışmalar da olduğu görülmektedir.

2 Aytekin Özel, “Nasîruddîn Tûsî’de Önermeler Mantığı, Harun Kuşlu”, (kitap değerlendirmesi), ss. 185-189.

3 Aytekin Özel, “Nasîruddîn Tûsî’de Önermeler Mantığı, Harun Kuşlu”, (kitap değerlendirmesi), ss. 185-189.

4 İsmail Köz, “Modern Türk Düşüncesinde Mantık Çalışmaları”, *AÜİFD*, c. XLIII (2002), ss. 135-169.

5 Aytekin Özel, “Nasîruddîn Tûsî’de Önermeler Mantığı, Harun Kuşlu”, (kitap değerlendirmesi), ss. 185-189.

6 Naci Bolay ve Teo Grünberg, “İbn Sînâ’daki Modalitelerin Modern Mantık Açısından İncelenmesi,” *Uluslararası İbn Sînâ Sempozyumu Bildirileri*, 17-20 Ağustos, Ankara 1983.

7 Dursun Murat Çüçen, “Tasımsal Mantığın Dört Değerli Mantıkla Temellendirilmesi Üzerine”, *Araştırma XIII* (1991).

İslam Dünyasındaki Mantıkta İbn Sinacı Gelenek ve Necati Öner Üzerine Bir Tespit

Günümüz mantık tarihçileri, Fârâbî ile İbn Sina çizgilerinin birbiriyle çok etkileşimde bulduklarını belirtmekle beraber onları Aristoteles'in mantığı bağlamında iki farklı gelenek veya tutum içerisinde görmektedirler. Ama bununla birlikte İbn Sina ile İbn Sinacı çizginin Arapça yazan dünyada daha etkili olduğunu belirtmektedirler. Bunu Tony Street'in vurgulamalarıyla şöyle anlatabiliriz: İslam Dünyasındaki mantıkta -İbn Rüşd'ün de Fârâbî geleneği içerisinde yazdığını hesaba katarsak-, iki ismin hâkim olduğunu söyleyebiliriz: Fârâbî ve İbn Sina. İbn Sina, sonraki filozoflar üzerinde sıra dışı bir etki yapmıştır. Birçok mantıkçı, kendi çalışmasının İbn Sina'nın sisteminin genişletilmesine ya da dönüştürülmesine yönelik bir girişim olması gerektiğini düşünmüştür. Bu mantıkçılar işlerini yaparken Aristoteles'in *Birinci Analitikler*'ine değil de İbn Sina'nın *el-İşârât ve't-tenbîhât* adlı eserine atıf yapıyorlardı. İbn Sina formel mantıkta üç temel değişiklik yapmıştı ve onun çizgisinden giden İbn Sinacılar da onun bu değişiklikleri üzerinden fikirlerini ilerletmişlerdi. Bu üç temel değişiklik şunlardır: (a) *vücûdiyye* (varlıksal) terimi ortaya atılarak mutlak önermeyle ilgili doğruluk şartlarının belirlenmesi. (b) Vasfî önermenin kabul edilmesi ve böylece Aristoteles'in mutlak önermeyle ilgili tutumunun kurtarılmaya çalışılması. (c) Kıyasın birleşmeli (iktirânî) ve istisnâlı olmak üzere iki kısımda ele alınması.⁸ Bunları İbn Sînâcî çizginin üç ana kriteri olarak da varsayabiliriz.

Son şık üzerinden devam edersek, Necati Öner, *Klasik Mantık*'ta kıyası en temelde kesin (iktirânî) ve seçmeli (istisnai) olmak üzere iki tür üzerinden inceler. Bu iki türü açıklamak için gerek ortaçağ batılı mantıkçıların formülasyonlarından gerekse geleneksel mantık üzerine çalışan çağdaş batılı mantıkçılardan yararlanır.⁹ Ama nereden bakarsak bakalım o, yukarıda İbn Sinacı geleneğe aidiyet için belirlediğimiz son kriter içerisinde kalmaktadır. Bu belki de bilinçli bir tutum değildir; ama bunun nedeni, istifade ettiği Osmanlıca mantık kaynaklarının onu bu çizgiye yönlendirmesi olabilir. Zira kendileri İslam Dünyasında mantıktaki ana çizginin Fârâbî-İbn Sina çizgisi olduğunu belirtirdi ve bir tercihten açıkça söz etmezdi.

Önermelerin kipliği konusunda Öner, klasik batı mantıkçıları ile İslam mantıkçıları arasında fark olduğunu belirterek her iki dünyanın temel yaklaşımlarını ortaya koymaya çalışmıştır. Aynı konuda İslam Dünyası özelinde

8 Tony Street, *İslam Mantık Tarihi*, derleyen ve çeviren Harun Kuşlu, Klasik Yay., İstanbul 2014, ss. 56, 57, 66, 67.

9 Necati Öner, *Klasik Mantık*, Divan Kitap, Ankara 2011, ss. 122-155.

ise, M. Ali Aynî'den (1868-1945) naklen, Sadettin Taftazânî'den (1322-1390) önce gelenlere mütekaddimin sonra gelenlere ise müteahhirin denileceğini belirtir. Her iki yaklaşımın temellerini ayrıştırarak, bazı kanaatlerini aktarmaya çalışır. Bizim burada dikkate alacağımız husus onun şu kanaatleridir: “Mütekaddimin üç türlü kiplik (cihet-modalite) kabul ediyor: İmkân (possibilite), imtina (impossibilite) ve vücub (zorunluluk-necessite). İbn Sina mantıkçılarında bu üç türlü modalite ayrımı İbn Sina geleneğine uyularak yapılmıştır. Daha önce Fârâbî'de durum farklı idi. Fârâbî'ye göre ilk cihetler (modalite) üç türdür: Zaruri, mümkün ve mutlak. Fârâbî'nin de tıpkı Aristo gibi iki modalite kabul ettiği anlaşılır (zaruri ve mümkün).”¹⁰ Necati Öner hocanın diğer çalışmalarını da dikkate aldığımızda onun yukarıda sözünü ettiğimiz ilk maddedeki türden belli bir çizgiye taraf olduğu iddia edilemez. Hocanın, objektif bir şekilde, mevcut tarihi durumu ortaya koymaya çalıştığını söyleyebiliriz.

Necati Öner hoca, yukarıdaki ikinci şıkta bahsedilen vasfî tarzda okunan önermeleri ele almış ama bunu Aristo ve Fârâbî'den bir doktrin farklılaşması olarak gerçekleştirdiğini ileri sürmemiştir. Vasfî olarak okunan önermelere oldukça yer vermiştir. İbn Sinacı geleneğe yerleşmiş olan bu tutumu yeri gelmişken bir örnekle kısaca açıklayalım. Vasfî okuma, “*her a zorunlu olarak b'dir* türünden bir önermeyi tam olarak *her a, a iken, zorunlu olarak b'dir* şeklinde düzenlemektedir.”¹¹ Bu okumanın, Aristoteles'in mantığında sorun çıkardığı iddia edilen bir önerme okuyuşunu çözdüğü belirtilerek, bunun, *de re* okumaya benzer bir okuma olduğu kabul edilmiştir.

Ali Sedat'ın Avrupalı Mantığa Yaklaşımı ve Necati Öner Üzerindeki Etkisi

Son dönem Osmanlı Mantıkçılarından olan Ali Sedat, Avrupalı/Batılı mantıkla bir fikri hesaplaşmaya girişen ilk ve son Osmanlı mantıkçısıdır. Onun bu konudaki tek çalışması olan *Mîzânu'l-Ukûl*¹² adlı eserinden yola çıkacağız. Necati Öner bu eserin, *Mîzân'l-Ukûl ve'l-Mantık fi'l-Uşûl* adıyla 1885'te yayımlandığını belirtiyor.¹³

Bilimlerde yöntem meselesinin doğrudan bir mantık konusu olup olmadığı problemi ayrı bir tartışma olmakla beraber yeri gelmişken hemen söyleyelim ki burada mantık ifadesinden kastımız, Ali Sedat'ın söz konusu kitabında bilimlerde metod (usûl/metodoloji) içerisinde incelediği ve çağımızda

10 Necati Öner, *Klasik Mantık*, ss. 97, 98.

11 Tony Street, “Mantık”, *İslam Felsefesine Giriş*, ed. Peter Adamson, Richard C. Taylor, çev. Cüneyt Kaya, Küre Yay. İstanbul 2008, s. 288.

12 Ali Sedat, *Mîzânü'l-Ukûl (Mantık ve Metodoloji)*, çeviri ve tıpkıbasım, yayına haz. İbrahim Çapak, Harun Kuşlu, Metin Aydın, Türkiye Yazma eserler Kurumu Başkanlığı, İstanbul 2015.

13 Necati Öner, *Felsefe Yolunda Düşünceler*, Akçağ, Yay., Ankara 1999, s. 127.

mantık disiplininin bir parçası olarak görülen mantık konularıdır. Bunlar da Port-Royal Mantığı ile bir uygulamalı mantık olarak mantığın cebire tatbiki meselesidir –ki buna cebirsel mantık diyebiliriz. Bu durumda Sedat'ın matematik, tabiat, tarih, ahlak, metafizik, hukuk, dil bilimi usulleri ile ilgili görüşleri konumuz dışında kalmaktadır.

Ali Sedat, *Mîzânu'l-Ukûl* adlı eserinde Port-Royal Mantıkçılarının Euklides'e yönelik eleştirilerini reddeder. Burada bir tutum tespiti yapacağımdan dolayı reddiyenin içeriğine değinmeden şu alıntıyı vermek istiyorum: "Port Royal mantıkçılarını bilmem ama bizim mantıkçıların öyle bir haber kabul etmeyip reddeleyeceklerini bilirim. Bir şeyin nakîzini ibtal ile matlubu intaç eden kıyas-ı hulfîyi reddetmek tenâkuz ve ahkâm-ı kazâyâyı ve binâenaleyh kanûn-ı fikri reddetmek demek olacağından, Port Royalistler bunun üzerine mantık'ın esasını reddetmiş oldukları gibi kavlen dahi reddetmiş oldular."¹⁴ Ali Sedat burada Port Royal mantıkçılarının bir fikrini, içinde yer aldığı geleneksel mantık perspektifinden hareketle reddediyor. Ve bu geleneksel mantık perspektifinin, yukarıdaki kriterleri dikkate alırsak, İbn Sinacı çizgiye daha yakın olduğu anlaşılır.

Diğer taraftan aynı eserinde Sedat, başta Boolecu yöntem olmak üzere mantığın cebire tatbiki meselesini uygulamalı olarak anlatmaya çalışmış ve ortaya çıkan sorunlardan bahsetmiştir.¹⁵ Necati Öner ise onun cebirsel mantığa taraftar olmadığını ve mantık anlayışında Aristo'ya bağlı olduğunu söylemiştir.¹⁶

Dikkat edilirse Ali Sedat ne Avrupalı mantıkçıların fikirlerini tümüyle birebir taklit ediyor ne de tümünden reddediyor. Çalışmasının öteki kısımlarını da göz önüne aldığımızda onun tutumunun, sahip olduğu gelenekle uyuşan yönleri alma, uyuşmayan yönleri de analiz ederek gerektiğinde gerekçeyle birlikte onları reddetme üzerine kurulu olduğunu söyleyebiliriz.

Ali Sedat'ın Türkiye Cumhuriyetindeki takipçisinin İzmirli İsmail Hakkı (1869-1946) ve onun ardından da Necati Öner olduğu söylenebilir. Şöyle ki; İzmirli İsmail Hakkı, her ne kadar Ali Sedat gibi kendi zamanındaki Avrupalı mantıkçıları güçlü bir kritiğe tabi tutmasa da *Felsefe Dersleri* adlı eserinin son bölümünü, 'Sûrî Mantığın Islahı' adı altında, geleneksel Aristo mantığının eksik ve yetersiz kaldığını ileri sürenlerin iddialarına ve bunların mantığa kazandırmak istedikleri yeni fikirlerin, tenkitlerin ve tekliflerin değerlendirilmesine ayırmaktadır. O, burada ağırlığı kıyasın değerini anlatmaya verir...

14 Ali Sedat, *Mîzânu'l-Ukûl (Mantık ve Metodoloji)*, s. 378.

15 Ali Sedat, *Mîzânu'l-Ukûl (Mantık ve Metodoloji)*, s. 520 vd.

16 Necati Öner, *Felsefe Yolunda Düşünceler*, s. 127.

Stuart Mill'in 'yüklem in içlem in i ele alıp, onun kaplam inı düşünmemek gerektiği' fikrine karşı çıkar ve bu itirazın sadece Hamilton'a olmayıp genelde geleneksel mantığa, özelde kıyasa şâmil olduğunu belirterek geleneksel anlayışın bu konudaki görüşünü savunur. Yine bu konuyla ilgili olarak Rain tarafından, 'Aristo mantığının sınıflar mantığı olduğu, onun yüklem in kaplamıyla ilgilenmediği' yolundaki eleştirilerini de haksız bulan İzmirli, tasnif ve taksim in önermelerle alakalı olduğunu belirtir.¹⁷ Necati Öner'e göre ise İzmirli, Descartes (1596-1650) ve Mill (1806-1873) tarafından yapılan kıyasa yönelik itirazları kabul etmiyorsa da, meseleleri ifade ediş tarzı, kendisinin bu yeni hareketlere taraftar olduğu kanaatini telkin etmektedir.¹⁸

Necati Öner hocanın *Klasik Mantık* adlı eserindeki aynı konuları ele alış tarzına baktığımızda gerek Hamilton'un (1805-1865) yüklem in niceliği konusundaki görüşünü eleştirdiğine gerekse Descartes'in ve Stuart Mill'in kıyasa eleştirilerine yönelik cevaplar verdiği şahit oluyoruz.¹⁹ Bu, onun, Ali Sedat ile başlayan, İzmirli İsmail Hakkı ile devam eden Ali Sedatçı (örneğin Salih Zeki'den farklı) çizginin devamında yer aldığını bize gösterir.

Sonuç

Necati Öner'in İslam Dünyasında mantık konusunda gelişen iki çizgiden (Fârâbîcî ve İbn Sînâcî) biri olan İbn Sinacı çizgiye daha yakın olduğunu söyleyebiliriz. Bu, onun beslenmiş olduğu Osmanlıca mantık risaleleri ve Ahmet Cevdet Paşa ile oğlu Ali Sedat'ın İbn Sinacı çizgiye daha yakın olmasından kaynaklanıyor olmasından dolayı olsa gerektir.

Öte yandan Öner, Batı'daki mantık çalışmalarına yönelik tavrında Osmanlı'nın son döneminde Ali Sedat'ın ilk kez ortaya koyduğu çizginin devamında yer almaktadır. Sıralamayı, yukarıda da geçtiği gibi, Ali Sedat, İzmirli İsmail Hakkı ve Necati Öner şeklinde yapabiliriz.

Necati Öner hocanın *Klasik Mantık, Tanzimattan Sonra Türkiye'de Mantık ve İlim Anlayışı ve Felsefe Yolunda Düşünceler* adlı çalışmalarını dikkate aldığımızda onun Ali Sedat'ın başlattığı, daha çok İbn Sinacı mantık geleneğine oturan bir geleneksel mantıkçı olduğu ve Avrupa mantıkçılarının bu geleneksel mantığa taalluk eden konulardaki fikirlerini dikkate alan, yeri geldiğinde savunmacı bir eleştiri üreten çizgide yer aldığını söyleyebiliriz.

17 İbrahim Emiroğlu, "İzmirli'nin Mantık Anlayışı", İzmirli İsmail Hakkı (Sempozyum): 24-25 Kasım 1995, Yay., haz. Mehmet Şeker, Adnan Bülent Baloğlu, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., Ankara 1996, ss. 203, 204. İzmirli'nin eseri için bk. İsmail Hakkı İzmirli, *Felsefe Dersleri*, İstanbul: Hukuk Matbaası, 1911.

18 Necati Öner, *Tanzimattan Sonra Türkiye'de Mantık ve İlim Anlayışı*, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara 1967, s. 67.

19 Necati Öner, *Klasik Mantık*, ss. 70-71, 113-115, 182-188.

Öz

Necati Öner Mantıkta Hangi Çizginin Devamında Yer Alır?

Bu çalışma Necati Öner'in mantıkta hangi geleneklerin devamında yer aldığını tespit eder. Ancak önce onun Türkiye'deki mantık çalışmalarında oluşturduğu çizgiyi tespit eder. Daha sonra mantıkta İslam Dünyasında en etkili çizgi olan İbn Sina geleneğini belirtir ve Necati Öner'in çalışmalarının bu geleneğe daha yakın olduğunu iddia eder. Yine Osmanlı'nın son döneminde Batı'da ortaya çıkan mantık cereyanlarına karşı Ali Sedat'ın ortaya koyduğu tavrın Necati Öner üzerinde etkili olduğunu ortaya koyar.

Anahtar Kelimeler: Necati Öner, Ali Sedat, İzmirli İsmail Hakkı, Türkiye'de Mantık, Osmanlı'da Mantık.

Abstract

Which School Does Necati Öner Follow in Logic?

This study determines that Necati Öner fall into in which logical traditions. But firstly it reveals academic line that he formed in the logical studies in Turkey. Afterwards, it designates Avicenna's line that is the most important line in the Islamic World and argues that Necati Öner was closer than we thought to Avicenna's line. In addition to this this paper falls into there was an effect of Ali Sedat's attitude - Ali Sedat was one of the logicians in the last period Ottoman-to logical schools rised in the West on Necati Öner.

Keywords: Necati Öner, Ali Sedat, İzmirli İsmail Hakkı, logic in Turkey, logic in Ottoman.

Kaynakça

- Özel, Aytekin, “Nasîruddîn Tûsî’de Önermeler Mantiğı, Harun Kuşlu”, (kitap değerlendirmesi), *Nazariyat*, 2018 (Ekim), c.: 4, s.: 3.
- Köz, İsmail, “Modern Türk Düşüncesinde Mantık Çalışmaları”, *AÜİFD*, c. XLIII (2002).
- Bolay, Naci, Grünberg, Teo, “İbn Sînâ’daki Modalitelerin Modern Mantık Açısından İncelenmesi,” *Uluslararası İbn Sînâ Sempozyumu Bildirileri*, 17-20 Ağustos, Ankara 1983.
- Çüçen, Dursun Murat, “Tasımsal Mantiğın Dört Değerli Mantıkla Temellendirilmesi Üzerine”, *Araştırma* XIII (1991).
- Street, Tony, İslam Mantık Tarihi, derleyen ve çeviren Harun Kuşlu, Klasik Yay., İstanbul 2014.
- Öner, Necati *Klasik Mantık*, Divan Kitap, Ankara 2011.
- Street, Tony, “Mantık”, *İslam Felsefesine Giriş*, ed. Peter Adamson, Richard C. Taylor, çev. Cüneyt Kaya, Küre Yay. İstanbul 2008.
- Sedat, Ali, *Mîzânü'l-Ukûl (Mantık ve Metodoloji)*, çeviri ve tıpkıbasım, yayına haz. İbrahim Çapak, Harun Kuşlu, Metin Aydın, Türkiye Yazma eserler Kurumu Başkanlığı, İstanbul 2015.
- Öner, Necati, *Felsefe Yolunda Düşünceler*, Akçağ, Yay., Ankara 1999.
- Emiroğlu, İbrahim, “İzmirli’nin Mantık Anlayışı”, İzmirli İsmail Hakkı (Sempozyum): 24-25 Kasım 1995, Yay., haz. Mehmet Şeker, Adnan Bülent Baloğlu, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., Ankara 1996.
- İzmirli, İsmail Hakkı, *Felsefe Dersleri*, İstanbul: Hukuk Matbaası, 1911.
- Öner, Necati, *Tanzimattan Sonra Türkiye’de Mantık ve İlim Anlayışı*, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara 1967.